

ФІНАНСОВЕ ПРАВО В КОНТЕКСТІ ПОДІЛУ ПРАВА НА ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ

Концепція поділу права на приватне та публічне є загально визнаною та традиційною для юридичної науки у країнах романо-германського типу. Даний поділ характеризує право як зі сторони його логічної побудови, так і з боку історичного розвитку. Протягом століть сформувалися уявлення про галузі, притаманні кожній з вказаних підсистем права, про домінуючі методи правового регулювання. Разом з тим, сучасний розвиток правової матерії демонструє тенденцію до взаємного впливу різних галузей права, взаємопроникнення публічно-правового та приватноправового інструментарію. Це робить актуальним дослідження конкретних проявів вказаних процесів у різних сферах соціальної життєдіяльності, зокрема – у царині фінансового права.

Фінансове право, подібно до інших галузей, являє собою сукупність взаємозалежних правових норм, що закріплюють і регулюють особливе коло суспільних відносин. Специфіка відносин, регульованих нормами фінансового права, полягає в тому, що вони складаються в особливій сфері життя суспільства – фінансової діяльності держави й місцевого самоврядування. Можна виділити основні відмітні ознаки відносин, що складають предмет фінансово-правового регулювання. Ці відносини: а) мають майновий характер або пов'язані чи обумовлені майновим характером; б) спрямовані на утворення, розподіл і використання державних і муніципальних фінансових ресурсів; в) здійснюються при обов'язковій участі держави або муніципального утворення в особі компетентних органів [1, с. 44-45].

Традиційно фінансове право відносять до публічної підсистеми права, оскільки її прерогативою вважають захист державних фінансів. Так, Н.І. Хімичева відмічає “близьку спорідненість” фінансового права з адміністративним правом, адже вони використовують у якості спільного методу правового регулювання метод владних приписів [2, с. 49]. А.И. Худяков характерною ознакою фінансового права вважає нерівність суб'єктів фінансових правовідносин, наділяючи такого суб'єкта, як держава або державний орган, більшим обсягом прав порівняно зі своїм контрагентом [3, с. 3]. Разом з тим, є й такі автори (наприклад – С.В. Запольський), які підкреслюють, що ускладнення й збагачення економічних і політичних відносин приводять до появи галузей, які не піддаються класифікації за критерієм “публічне” або “приватне”. Серед таких галузей виділяється й фінансове право [4, с. 15].

Досить виваженою є позиція А.Т. Ковальчука, котрий обґрунтовує необхідність в умовах ринкових відносин розширення предмета регулятивного впливу фінансового права. Ринкові умови об'єктивно

породжують і відтворюють свого роду нейтральне поле, у рамках якого діє певний “коридор свободи”, де діяти в режимі виключно категоричних вказівок практично недоцільно й навіть шкідливо. Адже приватний, та й корпоративний, капітал функціонує зі своїми правилами й озивається на загальнодержавні потреби лише за умови “рівності сторін”, тобто або при можливості одержання прибутку чи економічної вигоди, або ж при реальній перспективі діяти, не втрачаючи волі підприємництва й господарської заповзятливості. У ринкових фінансових проектах, у яких бере участь приватний капітал, держава – це діловий партнер і не більше того [5, с. 40].

Погоджуємося також з автором у тому, що навряд чи виправдано додавати “фінансове право третьою галуззю права до двох – публічного права як права суверенітету й приватного права як права свободи” [6, с. 6]. Скоріше, мова повинна йти про комплексний характер фінансового права. Вказана комплексність породжується двома чинниками. По-перше, фінансове право акумулює у собі фундаментальні економічні напрями: кредитно-грошову та валютно-курсову політику, національну платіжну систему тощо. Як зазначає П. Нобель у дослідженні “Швейцарське фінансове право і міжнародні стандарти”, фінансове право в ринкових системах здобуває домінуючого значення саме завдяки комплексному регулюванню базових сегментів фінансової системи [7, с. 12]. По-друге, метод правового регулювання фінансового права також набуває рис комплексності, він характеризується поєднанням імперативного та диспозитивного методів у інтересах як загальносоціальних, так і приватних.

Отже, фінансове право в сучасних історичних умовах є прикладом взаємного впливу публічного та приватного права як визначальних підсистем права романо-германського типу.

Література

1. Крохина, Ю. А. Финансовое право России [Текст] : учебник для вузов / Ю.А. Крохина. – М. : Норма, 2004. – 704 с.
2. Химичева, Н. И. Финансовое право [Текст] : учебник / Н. И. Химичева. – М. : Норма, 2005. – 464 с.
3. Худяков, А. И. Дискуссионные вопросы предмета финансового права [Текст] / А.И. Худяков // Финансовое право. – 2009. – № 3. – С. 2–8.
4. Запольский, С. В. Дискуссионные вопросы теории финансового права [Текст] / С. В. Запольский. – М. : Эксмо, 2008. – 160 с.
5. Ковальчук, А. Т. Финансовое право – “ревматизм” старой эпохи или комплексный регулятор публичных отношений? [Текст] / А. Т. Ковальчук // Государство и право. – 2010. – № 1. – С. 35–44.
6. Казанцев, Н. М. Принцип юрисдикции в развитии догматики финансового права [Текст] / Н. М. Казанцев // Журнал российского права. – 2009. – № 5. – С. 3–14.
7. Нобель, П. Швейцарское финансовое право и международные стандарты [Текст] / П. Нобель ; пер. с англ. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 1152 с.

Дронів, Б.М. Фінансове право в контексті поділу права на приватне та публічне право [Текст] / Б.М. Дронів // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення: зб. тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (4 - 5 червня 2010 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2010. - С. 20-22.